

Винниченкіана. Кіровоградський портал

Ярослав Голобородько,

доктор філологічних наук, професор

м. Херсон

Усе врешті складається так, що підходить, наближається, ба навіть звалюється час, коли людина рефлексуюча, людина інтелектуальної організації починає відчувати всіма фібрами свого єства – конче потрібна вона, конче потрібна Ідея, без неї не вистачає життєвої наповненості, без неї бракує смислової повноти. Потрібна та цільова, лейтмотивна і, мовити б, довгограюча Ідея, що вибудовуватиме й структуруватиме семантичні сходи її діяльності. Така поліфонічна Ідея наводить своє предметне оприявлення в книжковому циклі Сергія Колісника й Тетяни Яровенко про Володимира Винниченка.

Книжковий цикл має ознаки модульної конструкції. У ній виділяється основоположна, базисна книга, якою є “Володимир Винниченко: “Бо я – українець”, що сформулила напрям зору й окреслила основні ракурси-питання. До неї кріпляться наступні книжки – “Володимир Винниченко: ВІД ЄЛИСАВЕТА ДО МУЖЕНА”, “Володимир Винниченко: УТВЕРДЖЕННЯ УКРАЇНСЬКОСТІ”, “Володимир Винниченко: ЖІНКИ У ТВОРЧОСТІ Й ЖИТТІ”, “Володимир Винниченко: ЖІНКИ У ТВОРЧОСТІ Й ЖИТТІ (видання друге, перероблене і доповнене)”, що продовжують і розширюють розгляд питань-ракурсів, заявлених і репрезентованих опорною книгою. Увесь цей книжковий модуль спрямований на те, щоб намітити і втілити різні образи: іпостасі: амплуа В.Винниченка – письменника, політика, особистості. У центрі книжкового модуля – спроба окреслити життємодель і виразити життєексперимент Винниченка, взяті від самого народження і аж до останніх років.

Жанрову своєрідність свого книжково-модульного проекту Сергій Колісник і Тетяна Яровенко визначають як “дайджест-конспект життя і творчості за матеріалами досліджень”, представлених іменами науковців, журналістів, письменників, вчителів, дослідників-краєзнавців. Проте жанрова природа проекту значно строкатіша і відверто вибивається з формату дайджест-конспекту. До книжкового модуля увійшли також твори В.Винниченка, твори чи інші тексти (спогади, рефлексії) тих, хто працювали в одному з ним літературно-художньому періоді, тексти письменників інших культурних зрізів, розробки уроків з вивчення життєдіяльності Винниченка, бібліографічна інформація зі сфери винниченкіани. Якщо все це узагальнити, то проект виформовують три провідні складники – студії про Винниченка, його різножанрові і різноаспектні твори, твори інших письменників – його сучасників і не тільки. Стає зрозуміло, що надто велелевна й тому непевна дефініція “дайджест-конспект життя і творчості за матеріалами досліджень”, як і сам опорний термін “дайджест-конспект”, є доволі приблизними й не передають жанрової специфіки книжкового модуля, сформованого Сергієм Колісником і Тетяною Яровенко.

Під спільною палітуркою зазвичай скомпоновані, сказати б, ментально різні тексти або їхні фрагменти – наукові (літературознавчі й лінгвістичні), художні (прозові, драматичні, поетичні), публіцистичні, епістолярні, дослідницько-популярні, ба навіть навчальні. Серійно-

книжковий модуль увібрав у себе риси підручника, хрестоматії, посібника, довідника, цитатника, наукового збірника, бібліографічного покажчика. Він наполегливо оприявнює сумлінну спробу інформативної майже-все-охопності того, що має стосунок до особи й доби В.Винниченка. Це суцільний текстово-жанровий мікс, вельми характерний для нинішнього стилю мислення й формовтілення, формореалізації.

Визначаючись із побудовною концепцією свого книжкового модуля, Сергій Колісник і Тетяна Яровенко вдаються до досить ефектного і, сказати б, дзвінкого кроку – маніфестують застосування в ньому “авторського композиційного прийому пуантилізму” (5, 27). Безперечно, вкидання в книжково-літературні технології дещо екзотичного терміна “пуантилізм” виглядає привабливою і обнадійливою справою. Нові поняття освіжають, коригують, поглиблюють, модернізують, а то й революціонізують процес мислення, а вектори мислення завжди позначаються на трансформаціях дійсності. Тому на цьому ажурно-романтичному понятті є сенс зупинитися детальніше.

Термін “пуантилізм” постав на основі французької форми “pointillisme”, буквальный смисл якої – “точковість”, а сам термін походить від слова “point”, що у французькій означає “точка”. Пуантилізм – це мистецький феномен, що виник як реформаторський стилістичний напрямок у живописі кінця XIX ст. Його сутність – пошук нових засад малярської комунікації і технологій малярського письма. Пуантилізм заявив про себе в середині 1880-х років, серед його найвідоміших представників – французькі художники Жорж-П’єр Сьора і Поль Сіньяк. Із спресованою компактністю прокоментував особливості цього мистецького феномену Сергій Михида, розмірковуючи над книжковою серією Сергія Колісника і Тетяни Яровенко: “Автори проекту, за їх коментарем, використали у своїй роботі художній прийом живопису – пуантилізм: писання розрізненими чіткими мазками у вигляді крапок або дрібних квадратів, які наносять на полотно чисті фарби з розрахунком на їхнє оптичне змішування в оці глядача.

Системність і безпристрасність методів пуантилізму, подрібненість живописної поверхні, локальність і яскравість кожного кольору не заважали використовувати пуантилістську техніку і в інтенсивних, контрастних за колоритом пейзажах Поля Сіньяка й Анрі Кросса, і в тонко нюансованих, узагальнених, майстерно вибудованих полотнах Жоржа Сьора..., і в портретних і жанрових об’ємно-просторових композиціях Тео ван Рейсселберге та Джованні Сегантіні” (1, 5–6).

А ось як колористику пуантилістської стилістики передав Костянтин Паустовський, який, до речі, навчався в Києві, працював у Катеринославі, Юзівці, Одесі, провівши на українських теренах загалом понад два десятиліття, який написав повісті про видатних художників – темпераментно психологічно “Орест Кипренский” та ностальгічно відверту “Исаак Левитан” і який, між іншим, за свідченням його біографів, був номінантом і реальним претендентом на Нобелівську премію в середині 1960-х років. Відтворюючи враження від творчості “старика Сіньяка”, якого уже за життя

сприймали як маляра-класика і який був сучасником російського письменника, Паустовський у повісті “Черное море” розмірковував:

“Он рисовал закоулки портов, сохнувшие паруса и стеклянные двери матросских пивных. В них отражалось солнце. Он рисовал тени от мачт на дорогах, одуванчики, качающиеся от морского ветра, неуклюжих людей, мажущих смолой пузатые барки.

Рыбачьи дома, рвущиеся флаги и облезлые буксиры, плывущие по морю, как по жидкому солнечному свету, – все это на картинах Синьяка было доведено до совершенного блеска. Синьяк никогда не смешивал красок на палитре. Он не выносил грязи и тусклых оттенков.

Он брал основные цвета и клал их на холст маленькими точками – одну около другой. На расстоянии эти точки сливались в нужный художнику правильный цвет.

Картины Поля Синьяка надо было смотреть издали.

Живопись нельзя нюхать, – сердито говорил Синьяк неопытным зрителям. – Отойдите подальше, дитя!

Картины Синьяка были написаны способом пуантилизма, иначе говоря – тысячами маленьких цветных точек, заполнявших полотно” (6, 102).

Пуантилізм інколи позначають й іншим терміном – “дивізіонізм”, що походить від французької форми “division” (“розподіл”) і виражає таку систему живопису, що ґрунтується на наукових засадах розподілу складного кольорового тону на чисті кольори, які передаються на полотні чітко відокремленими мазками однотипової геометричної структури з тим, щоб при сприйнятті цих мазків утворювався цілісний і – головне – живий образно-фігурний та художньо-колеристичний ефект.

Повертаючись до тези про втілення в книжковому проекті “авторського композиційного прийому пуантилізму”, є підстави вважати, що вона виглядає мало переконливою. Пуантилізм як техніка креативного мислення заснована на використанні однорідної і одновимірної фактури, а в книжковому про-Винниченковому модулі розміщені тексти різнохарактерної спрямованості, різножанрового статусу й навіть різних “формальних кондицій” – від лаконічних віршів до зовсім не лаконічних п’єс. Думається, що апелювання авторів проекту до пуантилізму як композиційної основи представленого ними книжкового модуля є не більше ніж ефектним образним висловом, виявом термінологічно-метафоричної гри, неабияк властивої стилістиці й риторичі нинішнього часу.

Книжковий навколо-Винниченковий модуль, сконструйований та зібраний Сергієм Колісником і Тетяною Яровенко, позначений виразними регіональними координатами. У ньому постійно підкреслюється, відтінюється, акцентується внесок кіровоградської творчої та інтелектуальної громади в культурно-дослідницький портал винниченкіани. Фактажна наповненість і насиченість модуля акцентована концептуальною регіоноцентричністю, під якою тут маються на увазі багатовимірні й багатоаспектні розповіді про одного з найвідоміших людей Кіровоградщини, що виразно представлено в контенті книжок “Володимир Винниченко: “Бо я – українець” і “Володимир Винниченко: ВІД ЄЛИСАВЕТА ДО МУЖЕНА”. Усе це прозоро корелює з інформаційною місією регіональних студій, серед цілей яких – “просування” знакових, неординарних, емблематичних персон свого регіону. Життєпис і дослідження визначних постатей своєї “малої батьківщини” – це своєрідна духовна регіоно-

рама, що підкреслює самобутній статус виокремленого територіального ареалу і “працює” на його утвердження як самоцінного соціоетнічного й соціоментального явища.

Те, що регіоноспрямовані знаки, акценти, інтенції відверто проступають у книжковому модулі Сергія Колісника й Тетяни Яровенко, цілком закономірно. Україна – багаточентричне, багатополосне утворення з регіональними домінантами. Регіональні смисли в українському способі життя визначають чимало соціо-духовних, свідомісних і етико-поведінкових цінностей. Більше того, регіональні пріоритети в конкретних українських реаліях нерідко виявляються настійливішими, впливовішими, дієспроможнішими, ніж загальнонаціональні або як такі, що декларуються як пан-національні. Українська ментальна матриця нерідко ідентифікує людину за її регіональною приналежністю. Відчуття своєї “регіональної крові” в українській людині передається генетично, це – один з її найсталіших спадків, це – гіперактивний, ба навіть буремний генокод, що впливає на її характер думання і життє-сприйняття, на її ставлення до оточуючого, до себе і на вектори її самоусвідомлення. Регіональна пам’ять зазвичай стає основою або значущим складником як особистої, так і династійної і родової пам’яті. “Регіональні голоси” впливають на відчуття, розуміння українською людиною специфіки минувшини і сучасності. Думається, не прозвучить образним перебільшенням думка про те, що майже кожен українець має, так би мовити, внутрішнє громадянство, співвідносячи свій ментальний простір із цінностями конкретного регіону.

Книжковий модуль Сергія Колісника й Тетяни Яровенко виходить за межі традиційного краєзнавства, позначеного рисами-якостями інтуїтивно-дослідницького інтересу до особливостей свого виокремлено взятого регіону. Він цілком вписується у формат регіоналістики, де спостерігається тяжіння до концептуальної систематики регіонозначущої інформації і посилення сектору наукової версійності, інтерпретаційності. Він майже готовий увійти у сферу регіології, щоб виконати роль фактажного матеріалу і теоретично-інтелектуального чинника розвою гуманітарної доктрини історії і перспектив Кіровоградщини. А розвиватимуться інтелектуальні ресурси регіонів – розвиватимуться й різні грані, аспекти, сторони загальноукраїнської дійсності.

Література

1. Володимир Винниченко: “Бо я – українець”: Дайджест-конспект життя і творчості за матеріалами досліджень Володимира Панченка. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2011. – 521 с.
2. Володимир Винниченко: ВІД ЄЛИСАВЕТА ДО МУЖЕНА: Дайджест-конспект життя і творчості за матеріалами досліджень В.Панченка, Г.Клочка, В.Марка, С.Михиди, О.Гольник, С.Присяжнюк та ін. – Кіровоград: Поліграф-Сервіс, 2013. – 424 с.
3. Володимир Винниченко: ЖІНКИ У ТВОРЧОСТІ Й ЖИТТІ: Дайджест-конспект життя і творчості за матеріалами досліджень В.Панченка, С.Михиди та ін. – Кіровоград: Імекс-ЛТД, 2013. – 360 с.
4. Володимир Винниченко: ЖІНКИ У ТВОРЧОСТІ Й ЖИТТІ: Дайджест-конспект життя і творчості за матеріалами досліджень В.Панченка, С.Михиди, Л.Мороз та ін. – Видання друге, перероблене і доповнене. – Кіровоград: Поліграф-Сервіс, 2013. – 360 с.
5. Володимир Винниченко: УТВЕРЖДЕННЯ УКРАЇН-СЬКОСТІ: Дайджест-конспект життя і творчості за матеріалами досліджень В.Панченка, Г.Клочка, С.Михиди та ін. – Кіровоград: Поліграф-Сервіс, 2013. – 432 с.
6. Паустовский Константин. Лавровый венки / Составитель Г.А.Арбузова. – М., 1985. – С.102.